

www.ziraat.selcuk.edu.tr/dergi

Selçuk Üniversitesi
Ziraat Fakültesi Dergisi 22 (46): (2008) 18-25
ISSN:1300-5774

PEYZAJ TASARIM SÜRECİ KAPSAMINDA KONYA KENTİ İÇİN YENİ BİR HOBİ BAHÇESİ OLUŞTURULMASI

Serpil ÖNDER^{1,2}

Ahmet Tuğrul POLAT¹

¹Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Konya/Türkiye
(Geliş Tarihi: 04.02.2008, Kabul Tarihi:20.06.2008)

ÖZET

Hobi bahçeleri kentte yaşayanların boş zamanlarında daha çok meyve, sebze, süs bitkileri üretiminde kullandıkları küçük tarım parselleridir. Hobi bahçelerinin rekreasyonel, ekolojik, sosyal, ekonomik ve eğitsel açıdan pek çok işlevleri bulunmaktadır. Bu çalışma kentsel açık ve yeşil alan çalışmalarında alternatif alan tanıtımı sağlayarak, yapılacak yeni uygulamalara ışık tutmak amacıyla Konya kenti için örnek bir hobi bahçesi peyzaj tasarım süreci aşamaları dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hobi Bahçesi, Konya, Rekreasyon, Tasarım Süreci

CONSTRUCTİNG OF NEW COMMUNITY GARDEN IN KONYA PROVINCE IN THE FRAMEWORK OF LANDSCAPE DESİNG PROCESS

ABSTRACT

Community gardens are small plots of land used by cultivators in their leisure time for the production of fruit, vegetable and ornamental plant crop. Community Gardens have recreational, ecological, social, economical and educational functions. This study was conducted to lead new studies by supplying alternative area presentation in urban open and green area studies and considering the stages of landscape design process for a sample community garden in Konya Province.

Key Words: Community Garden, Konya, Recreation, Design Process

GİRİŞ

Kentleşme süreci ile birlikte giderek topraktan ve doğadan uzaklaşan günümüz insanının en yaygın hayallerinden biri; bahçeli bir eve sahip olabilmek, toprakla uğraşmak, temiz hava solumak ve kendi yetiştirdiği hormonsuz sebze-meyveleri yiyebilmektir. Bunun sonucunda özellikle son yıllarda kent halkının hobi bahçelerine ilgisi, talebi ve bahçe bitkileri yetiştiriciliğine katılımı artmıştır. Projeksiyonlara göre kentlerde nüfusun ve yaş ortalamasının artması, düşük maliyetli ve kolay ulaşılabilir aktiviteler bu eğilimi daha da arttıracaktır (Shinew ve ark. 2004). Hobi bahçeleri, kentte yaşayanların boş zamanlarında genellikle sebze, meyve, süs bitkisi ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği için kullandıkları küçük tarım parselleridir. Bu alanlar, kent insanının doğa ve yeşille ilişki kurabilecekleri, dinlenebilecekleri, kentleşmenin olumsuzluklarına karşı kendi doğal güzelliklerini sergileyebilecekleri, birlikte zaman geçirebilecekleri bir alan yaratma çabasıyla kentsel rekreasyonel amaçlı olarak tesis edilir (Chu 1998).

Hobi bahçelerinin kent yaşamına ve kent yeşiline önemli katkıları bulunmaktadır. Bu alanlar doğal ortamdan uzakta, çok katlı apartmanlarda yaşayan kent insanına doğayla kucaklaşmasını sağlayan dinlenme ve rekreasyon olanağı veren yerlerdir. Psikolojik olarak rahatlamamın yanı sıra bahçe içinde gerçekleştirilen aktiviteler bedensel yönden de insan sağlığına olumlu etkiler sağlamaktadır.

Hobi bahçeleri kent yönetimi ve bahçe sahiplerine ekonomik katkı sağlarlar. Kent görünümüne estetik

kazandırdığı gibi kent ekolojisi üzerine de olumlu katkıları bulunur. Bu alanlar bünyesinde zengin ve çeşitli tek yıllık yabancı ot topluluklarını bulundukları için habitat olarak önem taşımakta, eski ve yeni üretim metodunu birleştirerek bahçe kültürünün sürekliliğini sağlamaktadır. Ayrıca hobi bahçeleri yaşam koşulları nedeniyle giderek birbirinden uzaklaşan kent insanlarını bir araya getirerek farklı gruplar arasında köprü kurmayı sağlamakta, komşuluk ilişkilerini güçlendirmekte, insanların sosyalleşmesini sağlamaktadır (O'reily, 1999, Glower 2003, Wakefield ve ark. 2007).

Hassan (1995)'e göre bir hobi bahçesi sosyal, ekonomik ve etnik bakımdan farklı insanların kendi sebze, meyve ve çiçeklerini yetiştirip paylaşabilecekleri, yaşayan eğitimsel bir laboratuardır. Bahçe yeteneklerini geliştirmede, gıda ücretlerini azaltmada istihdam fırsatları çıkarmada, terapik faydalar yaratmada ve sosyal ilişkiler kurmada insanlar için eşsiz fırsatlar sağlarlar.

Hobi Bahçelerinin Tarihiçesi

Hobi bahçeleri Avrupa kentsel peyzajının oldukça önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bugün farklı ülkelerde yaklaşık 3000000 adet hobi bahçesi bulunmaktadır. Bu bahçeler kar amacı gütmeyen, gönüllü insanların çalıştığı ve amacı bu bahçelerin yaygınlaşması ve geliştirilmesi olan Avrupa Kent Küçük Bahçe Parkları Derneği (Office International du Coin de Terre et des Jardins Familiaux) çatısı altında toplanmıştır (<http://www.jardins-familiaux.asso.fr>).

²Sorumlu Yazar: sonder@selcuk.edu.tr

İngiltere’de 1750’lerde Birmingham Kenti genel olarak “Guinea Gardens” olarak bilinen hobi bahçeleri ile kuşak gibi sarılmış ve bu alanlar 1830’larda kentsel yerleşmeye açılmıştır. Ülkede kentsel hobi bahçeleri asıl olarak hayır yapmak amacıyla kurulmuş, bu yolla az gelirli işçilere destek sağlanmıştır. Halen 200 yıldan daha uzun süredir kültüre alınan hobi bahçelerine rastlamak mümkündür. Günümüze kadar varlığını sürdüren hobi bahçeleri 0.8-4.0 ha boyutlarında, kentlerin orta bölgelerinden dış bölgelerine kadar değişik bölgelerde yer almaktadır. Günümüzde İngiltere’de 77000 bahçe bulunmaktadır (Şekil 1)

Şekil 1. İngiltere Buckinghamshire’de Jordans Hobi Bahçeleri

(<http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Jordansallotments.jpg>)

Danimarka’da hobi bahçelerinin tarihi 19. y.y.’ın başlarına kadar gitmektedir. Bu dönemde hobi bahçeleri nüfusun en fakir kesimi için ayrılmıştır. Sanayi devrimi ile ortaya çıkan sağlıklı kentler, işçi hareketlerinin küçük hobi bahçesi oluşturma taleplerinin doğurmuştur. Bu ülkede hobi bahçelerine verilecek en iyi örnek “Naerum” da yer almaktadır. Danimarka’lı Peyzaj Mimarı Sorensen tarafından 1948 yılında eğimli bir arazi üzerine tasarlanmış, 25x15 m boyutlarında 40 oval bahçeden oluşmuştur. Bugün ülke genelinde 40000 adet bahçe bulunmaktadır.

Hollanda’da hobi bahçeleri için kent içi ve dışında çeşitli yerler ayrılmıştır. Kent yeşil sistemini oluşturan Zuiderpark, Cloverleaf ve Laag- Zestienhoven Park gibi alanların içinde spor alanlarına, hobi bahçesi komplekslerine ve öğrenciler için eğitim amaçlı bahçelere yer verilmiştir. Bu bahçeler yasal olarak halka açık olmakla birlikte, elektrik, su, gaz sağlanması ve geceleme için düzenleme getirilmesi belirli yatırımların yapılması gerekmektedir (Oğuz 2000). Bugün Hollanda’da 26500 adet bahçe vardır.

Belçika’da ilk olarak 1890’lı yıllarda kurulan hobi bahçeleri Kraliyet Halk Bahçeleri olarak tanımlanmıştır. Bugün ülkenin özellikle güneyinde, Flandres’de ve Brüksel’de 52800 bahçe yer almaktadır. Fransa’da 1890’lı yıllarda kurulan bahçelerin günümüzdeki sayısı 26000 kadardır. İsveç’te ilk hobi bahçesi 1895 yılında Malmö’de kurulmuştur. Daha sonra 1904’de

Stockholm’de kurularak gelişmesine devam eden bahçelerin sayısı bugün 26000’e ulaşmıştır. Lüksemburg ve İsviçre’de 1920’lerde kurulan hobi bahçelerinin sayısı günümüzde 35000 ve 26800’e ulaşmıştır. Norveç’te ise yarısı Oslo’da olmak üzere ülkenin güneyinde yer alan büyükşehirlerde 2000 adet hobi bahçesi bulunmaktadır (<http://www.jardins-familiaux.asso.fr>).

Almanya’da 1800’lerin başlarında fakir halk gruplarına hizmet vermek amacıyla “Klein Garten” adıyla ortaya çıkan hobi bahçeleri, özellikle I. Dünya Savaşı sonrasında sayıları hızla artarak ülkenin tüm kentlerine yayılmıştır. 1919 yılında düzenlenen arsa kiralama yönetmeliği ile halk bahçeleri kendilerine yiyecek sağlamak amacıyla işlemeye başlamıştır. II. Dünya Savaşı sonunda Almanya’da görülen sosyal düşüş büyük olmuş ve hobi bahçelerinin sayısı da oldukça azalmaya başlamıştır (Kılıç 1995). Ülkede kent yönetimleri, savaş zamanı görülen yiyecek sıkıntısına çözüm arayışları kapsamında halk tarımı için kanun çıkarmışlardır. Bugün tüm bahçeler kamu alanları üzerinde olmasına rağmen, ülkede her büyük kentte halk bahçeleri bulunmaktadır. Bugün Almanya’da 46640 ha’lık alanda kurulmuş 1027000 adet bahçe bulunmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Almanya Berlin Hobi Bahçeleri

(http://www.jardins-familiaux.org/ger/ger_4_d.htm)

Amerika Birleşik Devletlerinde 19. yüzyıl başlarında kentlere hızlı göç ve ekonomik bozulma ucuz yiyeceğe talebi arttırmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında hobi bahçelerine talep artmış bu eğilim yiyecek dağılımındaki genişleme, büyük ölçekli tarıma geçiş nedeniyle 2. Dünya Savaşı sırasında azalmıştır. Çağdaş hobi bahçelerine katılım 1970’lerin başında kentsel yeşil alanlara, ilginin artmasıyla yeniden hareketlenmiştir. Günümüzde New York, Boston, Philadelphia, Oakland, Minneapolis, Chicago, Portland, San Fransisco gibi kentlerde halk bahçeleri alternatif bir park sistemi ortaya koymaktadır. Philadelphia (700 bahçe) ve New York (1000 bahçe) halk bahçeleri konusunda öncü konumdadır. Halkın gönüllü katılımı ile yetiştiricilik, Philadelphia için

ulusal bir model haline gelmiştir (Wiegand 1990, Tanaka ve Kransny 2004).

Ülkemizde ise hobi bahçeleri tesisinin kısa bir geçmişi vardır. Çok önemli işlevlerine rağmen bu bahçelerin yeterince gelişmemelerinin nedenlerinin başında özellikle Konya gibi Anadolu şehirlerinde 1980'lere kadar tek katlı, bahçeli evlerin yaygın olması ve anakentlerde ise yerel yöneticilerin konunun önemini yeterince bilmemesinden kaynaklanmaktadır. İlk olarak 1986 yılında Bursa'da kurulan "Bursa Küçük Bahçe Tesisleri" kent merkezine 10 km uzaklıkta Küçükbalıklı mevkiinde yer almaktadır. Bursa Belediyesi tarafından gerçekleştirilen 26.500 m² büyüklüğünde bir alanda tesis edilen bahçede parsel sayısı 86 büyüklüğü ise 200 m² dir. "İzmir Kent Bahçeleri" projelendirme çalışmaları 1989 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından başlatılmıştır. Güzelbahçe yolu üzerinde 13.950 m² büyüklüğünde bir alanda tesis edilmiş bahçede parsel sayısı 44 parsel büyüklüğü ise 140-160 m² dir (Özkan ve ark. 1996). Daha sonraki yıllarda İzmir'de Buca Hobi Bahçesi (1999), İstanbul Bakırköy'de Sevgi Yumağı Hobi Bahçesi (2000), Bursa Yıldırım İlçesi'nde Vakıfköy Bağevleri Hobi Bahçesi (2001), Ankara Atatürk Orman Çiftliği Kardelen Hobi Bahçesi (2001), İzmir'de İnciraltı (2003) ve Menderes Bahçevan (2003) Hobi Bahçeleri, Eskişehir'de Tepebaşı Belediyesi Hobi Bahçesi (2002), Mersin'de Yenişehir Belediyesi Hobi Bahçesi (2003), Kayseri'de Altınoluk Hobi Bahçesi (2003) tesis edilmiştir (Balkan 2004). 10 Ocak 2007 tarihinde Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu toplantısında SİT alanı içinde olduğu için Ankara Atatürk Orman Çiftliği Hobi Bahçesini kaldırma kararı almıştır. 2007 yılında buldukları kentlerde belediyeler tarafından halka açılan Kayseri Beştepe Hobi Bahçesi, Gölcük Belediyesi Hobi Bahçesi, Bursa Nilüfer Belediyesi Hobi Bahçesi, İstanbul Büyükçekmece Belediyesi Hobi Bahçesi, Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Hobi Bahçesi, Aksaray Belediyesi Hobi Bahçesi gelişmekte olan hobi bahçeleridir (Şekil 3).

Şekil 3. Bursa Nilüfer Belediyesi Hobi Bahçeleri
(<http://www.nilufer.bel.tr/images/media/hobi-bah>)

Konya'da ise merkez ilçeye bağlı iki hobi bahçesi yer almaktadır. Karatay Belediyesi Hobi Bahçesi 2000 yılında Adana Çevre Yolu Ereğli Kavşağı yanında 360

000 m² 'lik alanda (800 parsel), Selçuklu Belediyesi Hobi Bahçesi 2005 yılında Sille Parsana Mahallesi'nde 250 000 m² alanda (980 parsel) kurulmuştur. Ancak Konya hobi bahçelerinde yerinde yapılan incelemelerde sirkülasyonda hatalar olduğu, bazı gerekli tesislerin (otopark, oyun alanı, toplanma ve sergi satış alanları gibi) olmadığı veya alan büyüklüklerinin yeterli olmadığı ve bitkilendirme ile ilgili problemler olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4).

Şekil 4. Konya Karatay Belediyesi Hobi Bahçeleri
(<http://www.karatay.bel.tr/Haberdetay.asp?arama=163>)

Hobi Bahçelerinin Genel Özellikleri

Hobi bahçeleri yerel yönetimler tarafından tesis edilir ve genellikle süreli dönemler için kent halkına kiralanırlar. Yönetim, bahçe kiracıları tarafında oluşan bir dernek tarafından yürütülür. Dernek, bahçecilik hedefinin ana hatlarını, tesislerin bu yönde nitelik ve miktarını plan bölgesi çerçevesinde çizer. Başarılı bir hobi bahçesi programı eğitsel kaynaklara ihtiyaç duyar. Kooperatif, kredi servisleri, eğitimciler, bahçe dernekleri, bahçe klüp üyeleri ve ilgili kişilerin çabalarıyla hazırlanan bilgiler topluma sunulur (Hassan 1995).

Kent içinde konumları belirlenirken yeşil alanların homojen dağılımı ve diğer alanlara bir bütün oluşturması dikkate alınarak yeşil alanlar yönünden yetersiz bölgeler tercih edilmelidir. Çevresinde kendi temizlik ve sessizliğinden yararlanacak tesislerin olması (hastane gibi) çevre koşullarının olumsuz olduğu (sık sis olan, soğuk hava hortumu olan yerler gibi) ve su baskını olma tehlikesi olan yerlerden uzak olması istenir. Ayrıca oturma alanlarına yakın ve kentin her noktasından kolaylıkla ulaşılacak uzaklıkta yerleştirilmeleri, kira maliyetlerinin düşük olması bahçeye olan talebi arttırmaktadır (Grainer ve Gelbrich 1976).

Kentsel alanlarda oluşturulacak hobi bahçelerine ayrılan alan parsel olarak 1000 kişi için 0.4 ha'dır. Parseller genellikle 300-500 m² dir. Bu büyüklük 150 m² ye inebileceği gibi 500 m² ye çıkabilmektedir. Ancak 1000 m² yi geçmemelidir. Her parselde bahçe evine yer verilmelidir. Parsellerin araları çit bitkileri ile ayrılmalıdır (Grainer ve Gelbrich 1976).

Alan içinde sirkülasyon, yaya dolaşımı için 2-4 m genişlikteki gezinti yolu ile sağlanmalı, bu yol bahçenin dışından geçen yaya yolu ve otoparkla bağlantı kurmalıdır. Ana gezinti yolu 2.20 m genişlikteki yan yollarla parsellere bağlanmalıdır. Park içi yaya dolaşımı girişten itibaren ortak kullanım araçlarına yönlendirilmelidir. Otopark ana yaya yolu ve giriş bölümünde yer almalı, misafir araçlarda düşünülerek, bahçe sahibine bir araç park yeri prensibi ile tasarlanmalıdır (Grainer ve Gelbrich 1976).

Bahçe içinde ortak kullanım tesisleri bulunmalı ve parseli olmayanlar içinde genel olarak kullanılabilircek çekici alanlar yapılmalıdır. Kapalı mekân olarak bahçe işletme binası, sergi ve satış binası, konuk evi, depo, açık alan olarak dinlenme ve toplanma alanı, çocuk oyun alanı, spor alanı, açık sergi ve satış yerine yer verilebilir. Alana genel olarak tek veya iki giriş verilmesi, çevresinde tercihen tel örgü ile sınırlandırma yapılmalıdır (Holmer ve ark. 2002).

Bu çalışmanın amacı, kentsel alanlarda rekreasyonel, ekolojik, sosyal, ekonomik ve eğitsel açıdan önemli fonksiyonları olan ancak ülkemizde son yıllarda gündeme gelen hobi bahçeleri ile ilgili genel kriterler ve tasarım ilkeleri doğrultusunda Konya kenti örneğinde hobi bahçesi çalışması sunmaktır. Bu çalışma kent içi açık ve yeşil alan çalışmalarında alternatif alan tanıtımı sağlayan hobi bahçeleri tesisinde yerel yönetimlerin dikkatini çekebilme ve yararlı olmak amacıyla hazırlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Çalışma alanı kentin batısında Merkez Selçuklu İlçesi sınırları içinde belediyeye ait yaklaşık 32 da'lık alandır. Araştırmada materyal olarak, hobi bahçeleri ve alan ile ilgili yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır. Alanın doğal ve kültürel özelliklerinin saptanmasında Konya Meteoroloji İstasyonu iklim verilerinden, Köy Hizmetleri tarafından hazırlanan Konya İli arazi varlığı haritaları ve raporlarından, Devlet İstatistik Enstitüsü 2000 Nüfus Sayımı nüfus sayım sonuçlarından, Konya Kenti 1/5000 ölçekli imar planı (Anonim, 1999) ve 2020 Çevre Düzeni raporları (Anonim, 1998) kullanılmıştır. Ayrıca alanda yapılan inceleme ve gözlemler sonucu elde edilen veriler ile çekilen fotoğraflar materyal olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma yönteminin belirlenmesinde hobi bahçeleri üzerine konu ile ilgili olarak Grainer ve Gelbrich (1976), Hassan (1995), Kılıç (1995), Chu (1998), Hanna (2000), Holmer ve ark. (2002), Tanaka ve Krasny (2004) tarafından yapılmış çalışmalar ve tasarım sürecinin belirlenmesinde Gündüz (1985), Yılmaz ve Yılmaz (2000), Uzun (2004)'ün çalışmalarından yararlanılmıştır. Kaynak araştırması, analiz, sentez ve değerlendirme aşamalarında oluşan yöntemde hobi bahçeleri tasarım kriterleri incelenmiş, alanın doğal ve kültürel özelliklerinin analizi yapılmış ve tasarım süreci; çevre analizi, program geliştirme, işlev şeması, tasarım ana ilkelerinin belirlenmesi, sirkülasyon şeması,

leke çalışması, avan proje, uygulama projeleri aşamalarında gerçekleştirilmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışma Alanının Çevre Analizi

Konya Selçuklu İlçesi sınırları içinde Erenköy Mahallesi Sille Deresi'nin kenarında yer alan çalışma alanı yaklaşık olarak 32 da gelmektedir.

İklim; Konya'da yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı olan karasal iklim etkilidir. Uzun yıllar ortalamasına göre sıcaklık ortalaması 11,4 °C'dir. En soğuk ay olan Ocak ayı ortalaması -0,4 °C, en sıcak ay olan Ağustos ayı ortalaması 23,2 °C'dir. Ortalama toplam yıllık yağış miktarı 319,2 mm'dir. Yıllık yağışın büyük kısmı kış aylarına isabet eder. En fazla yağış Aralık 41.6 mm ve Ocak 36.7 mm olarak kaydedilmiştir. Hâkim rüzgâr yönü kuzey ve kuzeybatı yönleridir. Yıllık ortalama nispi nem %59'dır (Anonim 2007).

Toprak; Konya Kenti ve çevresinde en yaygın olarak başta alüviyal ve kolüviyal topraklar olmak üzere kırmızı kahverengi ve kahverengi büyük toprak grupları görülmektedir. Kentin yerleşim alanının büyük bir kısmında ve genellikle güneydoğu taraflarında alüviyal topraklar yaygın olarak bulunmaktadır. Konya 1. Sınıf topraklar üzerinde yerleşmiştir. Yerleşim alanının güney ve güneydoğu sınırları I ve II. Sınıf verimli topraklarla çevrilidir. Batı tarafta yer alan eğimli ve tepelik arazilerde V. ve VI. Sınıf verimsiz ve kireçli topraklar görülmektedir. Sille Deresi çevresinde yer alan çalışma alanı I. Sınıf alüviyal toprak üzerinde yer almaktadır (Anonim 1992).

Topografya; Konya kenti ortalama 1024 m yüksekliğindedir. En yüksek noktası Alâeddin Tepesi (1080 m) en alçak yeri ise Aslım Bataklığı (975 m)'dir. Yerleşim merkezinin büyük kısmı 1020 m-1030 m yükseklikleri arasında değişmektedir. Yerleşim alanının % 70'i büyük bir düzlükten ibarettir (<http://www.konya.gov.tr/>). Çalışma alanı düz bir topografyaya sahiptir. Alanın lokal bölgelerinde çukurlar ve yığma atıklar mevcuttur.

Su durumu; Konya ovası kapalı havza niteliğinde olduğu için yeraltı su rezervleri bakımından oldukça zengindir. Ancak bu yeraltı su rezervleri nitelik (tuzluluk) bakımından çoğu zaman sorun oluşturmaktadır (Yılmaz 2001). Araştırma alanında yer üstü su kaynağı olmadığından çeşitli amaçlar için gerekli su şehir şebekesinden veya sondaj kuyularından sağlanacaktır.

Bitki örtüsü; Konya İl toprakları, İç Anadolu bozkır alanı içinde kaldığından asıl bitki örtüsünün step bitkileri oluşturmaktadır. Ancak kapalı havza içinde kalan il alanının büyük bir bölümünde tarla tarımı yapıldığından, bu kesimlerde doğal bitki örtüsünün yerinin kültür bitkileri almıştır. (Çetik 1985). Çalışma alanı atıl kullanıldığından kültür ve doğal bitki örtüsüne rastlanmamaktadır.

Çevresel kullanımlar; çalışma alanı bütün yönlerden atıl alanlarla çevrelenmiştir. Nazım İmar Planına göre alanın doğu, kuzeydoğu ve güneydoğusu mücavir alan ile batı, güneybatı ve kuzeybatı yönleri atıl alanlarla çevrelenmiş durumdadır (Şekil 5).

Program Geliştirme

Konya Hobi Bahçesi tasarım projesinde, program hobi bahçeleri ile ilgili standartlar ve bölgenin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak bahçe parselleri ve ortak ünitelere yer verilmiş olup, tüm bu ünitelerin kapladıkları alanlar Tablo 1’de verilmiştir. Çalışma alanının iki parselden oluşması ve bu parseller arasında dere yatağı ve araç yollarının bulunması gerekli olan bazı ünitelerin her iki parselde de tekrarrünü gerektirmiştir.

Tablo 1. Konya Kenti Hobi Bahçesi Peyzaj Tasarım Projesi Programı

Üniteler	Açık Alan (m ²)	Kapalı Alan (m ²)
Yeşil Alan	15000	
Bahçe İşletmesi		260
Sert Zeminler	5140	
Otoparklar	1790	
Çocuk Oyun Alanları	410	
Toplanma Alanı	160	60
Bahçe Parseli	7400	740
Sergi ve Satış Alanı	180	220
Kamelyalar		40
Spor Alanı	360	
Konuk Evleri		300
Depo		240

İşlev Şeması

Programda belirlenen ünite ve aktivitelerin analizi sonucunda birbirleri ile ilişkili olanlar saptanmış ve girişler, bahçe parselleri (bahçeler, bahçe kamelyaları, dolaşım ağı, depolar), işletme binası, yoğun kullanım alanları (toplanma alanları, konuk evleri, çocuk oyun alanları, spor alanı, sergi alanı, otoparklar) şeklinde gruplandırılmıştır (Şekil 6).

Tasarım Ana İlkeleri

Alanın biçimi ve konumu, sirkülasyon sistemi ile ünitelerin dağılımının belirlenmesinde en önemli et-kendir. Çalışma alanı iki parselden oluşmakta ve bu parseller arasında bir dere yatağı ile taşıt yolları bulunmaktadır. Kullanım açısı ve hobi bahçeleri standartları göz önünde bulundurulduğunda alanın sınırlandırılması ve kullanıcı girişlerinin sınırlı tutulması son derece önemlidir. Bu sebeple, her iki parsel arasında bağlantıyı sağlamak amacıyla parsellerin uygun olan en yakın noktalarından karşılıklı girişler açılmıştır. Bu girişler direk taşıt yolları ile bağlantılı olmakla birlikte dere yatağına düşünülecek bir köprü ile birbirleriyle de bağlantıları sağlanacak ve iki parselin kombine çalışması sağlanacaktır. Girişlerin hem yaya hem de taşıt kullanımı için ortak planlanması, alanın güvenlik gerekçeli çok girişliliğini azaltacaktır. Girişlerde tretuarlı taşıt yolu yaya taşıt arasındaki ayrımı sağlayarak kazalara olanak vermeyecektir.

Doğu yönündeki parselde, bahçeler kuzey-batı yönünde parselin orta kısmına 200 m² alanlara bölünerek yerleştirilmiştir. Girişin hemen ön kısmında tesise hizmet edecek bahçe işletmesine yer verilmiştir. Doğu yönündeki parsel diğer parselde göre alan bakımından daha büyük olduğundan tesis burada merkezlenmelidir. Bahçe işletmesi binasının yanında binaya hizmet edecek bir otopark planlanmıştır. Yine bu parselin park ihtiyacını karşılayacak otopark birimi güney batı köşesinde oluşturulacak ve giriş kısmı da ayrı tutulacaktır. Güney kısmında ürün fazlasının değerlendirilmesi ve sergilenmesi amaçlı bir satış alanı oluşturulmuştur. Parselin uç noktaları çocuk oyun alanı, spor alanı, toplanma alanı, konuk evi ve depo gibi ünitelerle tamamlanmıştır. Bu üniteler bahçeyi kiralayanlarla birlikte çevredeki insanlara hizmet verecek şekilde düşünülmüştür.

Batı yönündeki parselde, diğer parseldeki ünitelerin tekrarlanması söz konusudur. Bu parselde de bahçeler, çocuk oyun alanı, otopark, depo ve konuk evi üniteleri aynı prensiplerle yerleştirilmiştir.

Tesis içinde sirkülasyon sistemi, bahçeler arası ulaşım yanında bahçelerin teşhiri dikkate alınarak düşünülmüştür. Kullanıcıların sirkülasyon sisteminde yaya trafiğinin ve ürün alet edevat taşıma problemi yaşamayacakları ölçülerde oluşturulmalıdır.

Leke Çalışması

Tasarım ana ilkeleri doğrultusunda oluşturulan leke diyagramı Şekil 7’de verilmiştir.

Avan ve Uygulama Projesi

Leke diyagramının geliştirilmesi ile oluşturulan avan proje 1\500 ölçekte tek pafta halinde oluşturulmuştur.

Avan proje üzerinde yapılan tartışma ve öneriler son şeklini alarak geliştirilmiştir (Şekil 8). Tasarım ana unsurlarına bağlı kalarak 1\200 ölçekte bir pafta halinde uygulama projesi hazırlanmıştır. Bitkisel tasarımda, bitkiler fonksiyonel ve estetik kullanım ilkeleri doğrultusunda yerleştirilmiştir. Sınırlandırma amacının yanında rüzgâr perdesi oluşturmak gibi çevresel faktörlere yönelik tasarım göz önünde bulundurulmuştur. Ortak kullanım alanları ve otoparklarda gölge fonksiyonlu bitkiler tercih edilmiştir. Ayrıca yeşil dokunun sonbahar kış mevsimlerinde kaybolmaması amacı güdülerken homojen bir dağılımla ibreliler kullanılmıştır.

SONUÇ

Yoğun kentleşme ile binaların arasına sıkışıp doğa özlemi çeken kent insanına bu özlemi giderecek kent içi yeşil alan oluşturma çabaları gün geçtikçe hızla artmaktadır. Kent peyzajı içerisinde yeşil alan fonksiyonu ile birlikte kent insanına toprak ve bitkiyle uğraşma, aile bütçesine ekonomik fayda sağlama, dinlenme, istihdam sağlama, spor yapma ve boş zamanları değerlendirme v.b. faaliyetlere olanak sağlayan hobi bahçelerinin önemi büyüktür. Avrupa ve Amerika’da

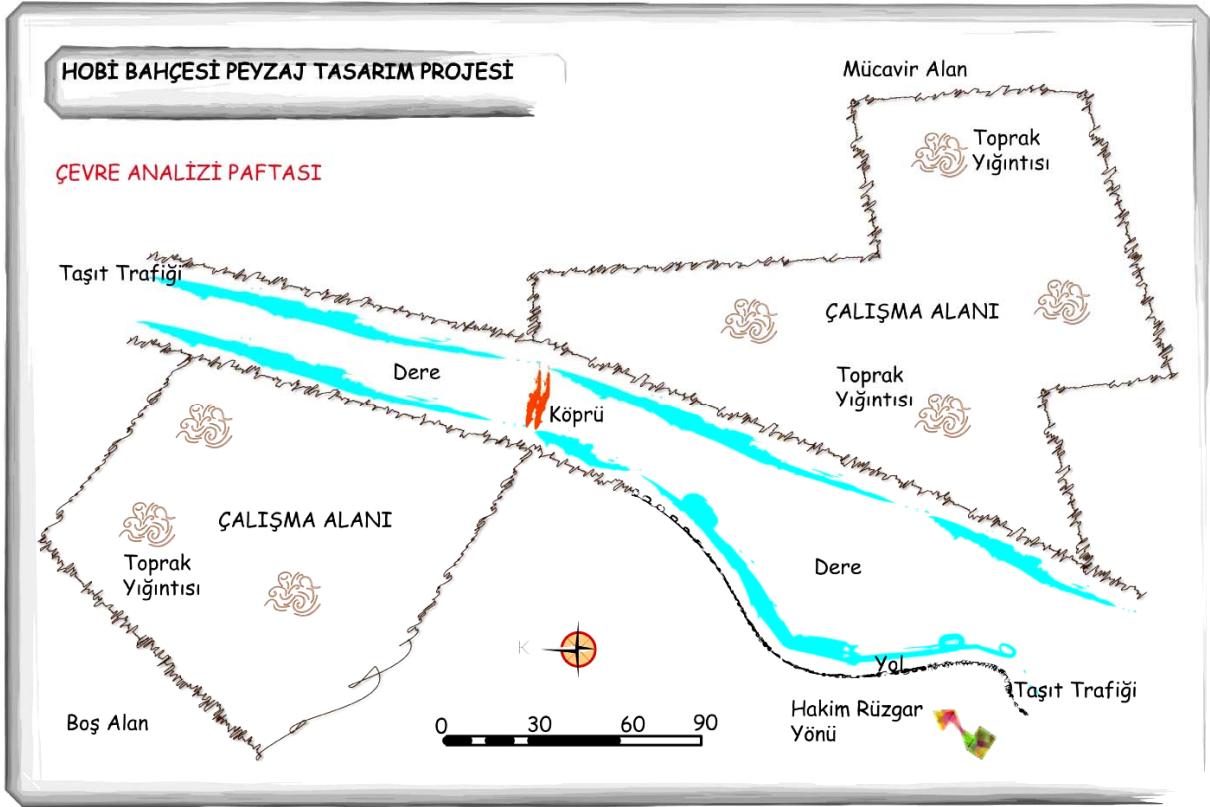
uzun bir geçmişi olan hobi bahçesi tesisleri ülkemizde son yıllarda gelişme göstermektedir.

Konya Kentinde bölge insanının ihtiyaçları ve çevre koşulları dikkate alınarak hazırlanan proje bir tasarım süreci ile elde edilmiştir. Çevre düzenleme çalışmalarında projenin tasarımdan uygulamaya kadar geçen aşamalarda peyzaj tasarım sürecinin uygulanması yeşil alan çalışmalarında standartlara ulaşabilmek ve bu alanlardan beklenen yararların sağlanabilmesi için gereklidir. Yapılan bu çalışma ve izlenen süreç diğer yeni oluşturulacak projelere de örnek teşkil edecektir. Tasarım süreci dikkate alınarak elde edilecek çalışmaların uygulamaları ve uygulama sonrası çıkan tesisler şüphesiz kullanıcılar da çevre bilincini ortaya çıkaracak koruma ve yaşatılmasında büyük rol oynayacaktır.

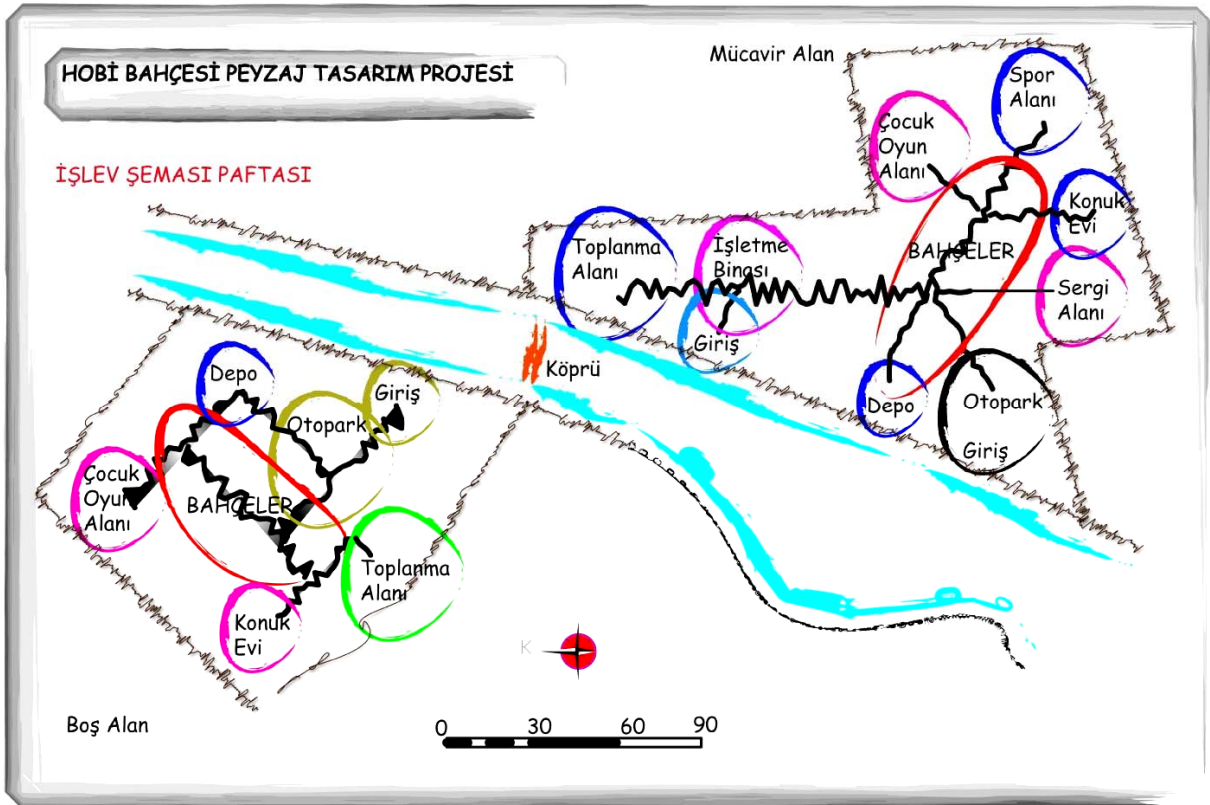
Tasarım çalışmalarının uygulanması ve sürdürülebilirliği için yerel belediye ve organizasyonlar tarafından finansal kaynaklar gerektiği kadar kullanılması, uygulama sonrası koruma, bakım ve yaşatılması birbirine bağlı süreçler olarak dikkatle değerlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

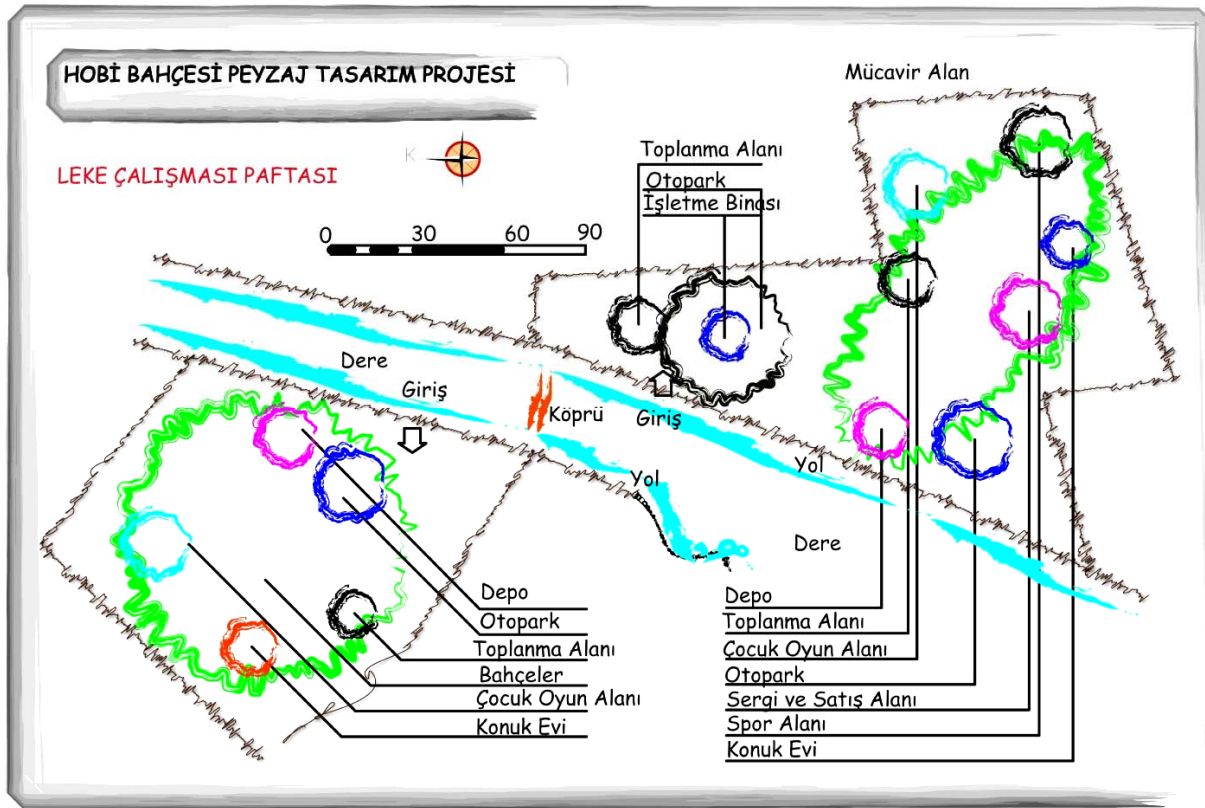
- Anonim, 1992. Konya İli Arazi Varlığı. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Rapor No:42, Ankara.
- Anonim, 1998. Konplan 2020. Konya 2020 Nazım Plan Revizyonu Raporu (Yayınlanmamış). Yavuz Taşçı Mimarlık ve Planlama Bürosu. Ankara.
- Anonim, 1999. Konya Selçuklu İlçesi İmar Daire Başkanlığı Konya Kenti 1/5000 ölçekli İmar Planı, Konya.
- Anonim, 2007. Konya Meteoroloji İstasyonu. Meteorolojik Veriler, Meteoroloji Döküm Cet. (Basılmamış). Konya.
- Balkan ,D.S., 2004. Ülkemizdeki Kent Küçük Bahçe Parklarının Yeterlilikleri ve Geliştirme Olanakları Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. 175s., Bornova, İzmir.
- Chu, J., 1998. Sosial and Environmental Restoration Through Therapeutic Community Gardens. Master Thesis. The Faculty of The Department of Environmental Studies. San Jose State Univ. San Jose C.A.
- Çetik, A.R., 1985. İç Anadolu Vegetasyonu ve Ekolojisi. Selçuk Üniversitesi Yayınları No:7, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya.
- Glower, T.D. (2003). The story of the Queen Anne Memorial Garden: Resisting a Dominant Cultural Narrative. Journal of Leisure Research, 35(2): 190-212.
- Grainer, J. and Gelbrich, H., 1976. Grünflächhen der Stadt VEB., 142-148p., Verlag für Bauwesen Berlin.
- Gündüz, E., 1985. Çevre Düzenleme Çalışmaları Tasarım Süreci. Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, 55s., İzmir.
- Hassan, B., 1995. Educational Models For Community Garden Programs in The United States and Their Potential Application for Subsaharan Africa. Doctor of Philosophy Thesis. Department of Horticulture, Forestry and Recreation Reseorces Collage of Agriculture., 80s., Kansas State University. Manhattan Kansas.
- Hanna, A.K., 2000. Rethinking Urban Poverty: A Look at Community Gardens. Bulletin of Science, Technology&Society, Vol.20(3):207-216.
- Holmer, J.R., Mesiba, R.A., Dongus, S., Drescher, A., 2002. Alloment Garden for Philippines: A Contribution to Urban Food Security. The Urban Vegetable Gardening Seminar, Sundayag Se Amihanang Mindano Trade Expo Carayon de Oro City, Philippines.
- Kılıç, H., 1995. İzmir Kent Örneğinde Kent Küçük Bahçeleri Planlama Olanakları Üzerine Araştırmalar. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. 105s., Bornova, İzmir.
- Oğuz, D., 2000. Hobi Bahçeleri ve Avrupa Ülkelerinden Örnekler. Türk-Koop Ekin Dergisi Sayı:14 Ekim-Aralık. ISSN-1301-515X
- O'reily, J.A., 1999. Community Gardeners: Planting The Seeds of a Sustainable Future. Psychology the Master Thesis. Department of Psychology Wilfrid Laurier University. Canada.
- Özkan, B., Kaplan, A., Aslan, N., Kılıç, H. 1996. Ülkemizde Kent Küçük Bahçe Parklarının Gelişimi Üzerine Bir Araştırma. Ekoloji Çevre Dergisi Yıl:5 Sayı:18, s:18-21, ISSN 1300-1361, Ankara.
- Shinew K. J., Troy, D. G., Parry, D. C., 2004. Leisure Spaces as Potential Sites for Interracial Interaction: Community Gardens in Urban Areas. Journal of Leisure Research, 36(3):336-355.
- Tanaka, L.S., Kransny, M.E., 2004. Culturing Community Development, Neighborhood Open Space, and Civic Agriculture:The Case of Latino Community Gardens in New York City. Agriculture and Human Values 21:399-412.
- Uzun, G., 2004. Temel Tasarım.Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitapları Yayın No:A-62., 214s., Adana.
- Wakefield S.,Yeudall F., Taron C., Reynolds J. Skinner A.,2007. Growing Urban Health; Community Gardening in South-East Toronto. Health Promotion International, 22(2):92-101.
- Wiegand, G., 1990. Philadelphia a Well Cultivated City. Philadelphia Inquirer, Philadelphia, PA. August/1990. The Landscape Institute Library. London.
- Yılmaz, A,M., 2001. Konya Ovası Tuzlu-Sodyumlu Topraklarının Islahı Üzerine Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı Doktora Tezi. Konya.
- Yılmaz, H., Yılmaz, H., 2000. Peyzaj Mimarlığında Tasarım Süreci ve Proje Örnekleri. A.Ü.Ziraat Fak. Ders Yayınları No:218. Bakanlar Matbaacılık, 106s., Erzurum.
- <http://www.konya.gov.tr/> Erişim: Kasım 2007.
- <http://www.jardins-familiaux.asso.fr> Erişim: Ocak 2008.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Jordansallotments.jpg> Erişim: Mart 2008.
- http://www.jardins-familiaux.org/ger/ger_4_d.htm Erişim: Mart 2008.
- <http://www.nilufer.bel.tr/images/media/hobi-bah> Erişim: Mart 2008.
- <http://www.karatay.bel.tr/Haberdetay.asp?arama=163> Erişim: Mart 2008.

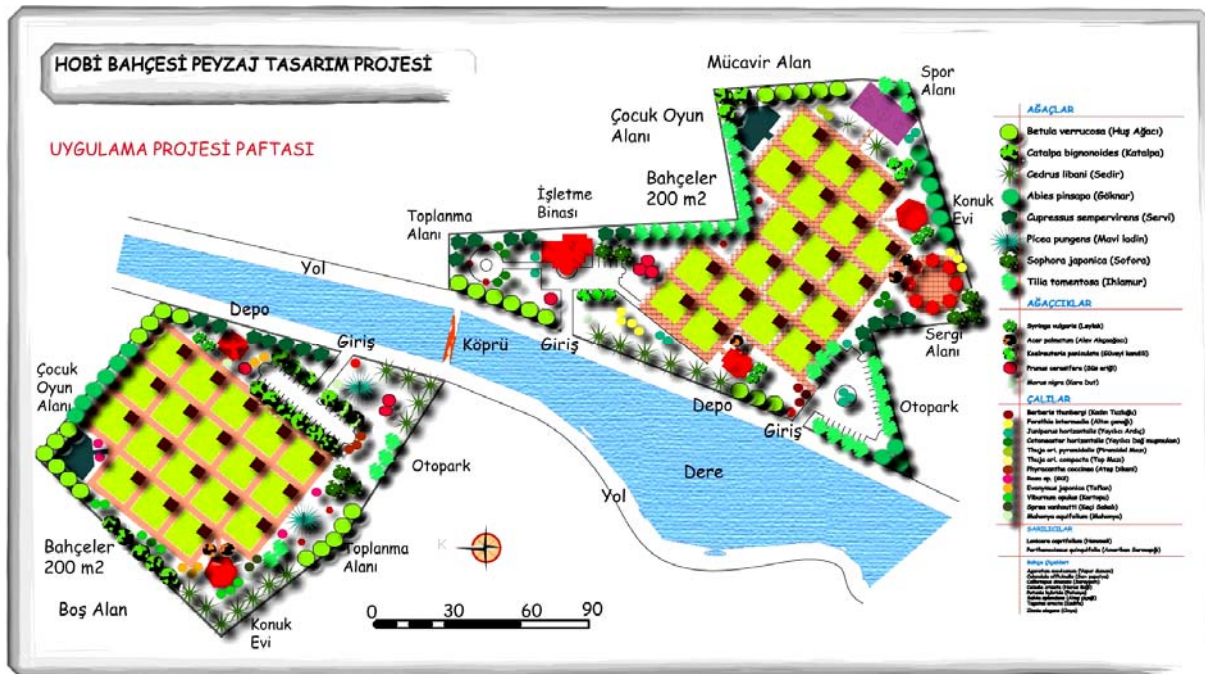
Şekil 5. Çevre Analizi

Şekil 6. İşlev Şeması

Şekil 7. Leke Çalışması

Şekil 8. Uygulama Projesi